

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΜΑΪΟΥ, 1844.

[ΑΡΙΘ. 89.]

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.

ΟΥΔΕΙΣ βασιλεὺς ἢ στρατηγὸς ἐνήργησε τοσαῦτα εἰς τὸ μέγα θέατρον τοῦ κόσμου, δύσα δὲ Μακεδῶν Ἀλεξανδρὸς. Οἱ Καισάρ, δὲ ἄλλος μέγας δορικτήτωρ τῆς ἀρχαιότητος, πιθανῶς δχὶ υποδέέστερος τοῦ Ἀλεξανδροῦ τὴν ἴκανότητα, ἀντίζηλος δὲ αὐτοῦ κατὰ τὴν φήμην, εἶχε πολὺ μικροτέραν ἐπιβρόην εἰς τὰ

τῆς ἀνθρωπότητος διότι καὶ πρὶν αὐτοῦ ἡ τῆς Ῥώμης δυσάγωγος πολιτεία ἔτεινε ταχέως εἰς τὸν δεσποτισμὸν, καὶ τὸ μόνον ἀμφίβολον ἦτο ποῖος ἤθελε λάβει τὴν δεσποτικὴν ἀρχὴν, δὲ Πομπήιος ἢ ὁ Καίσαρ, δὲ ἀντιπρόσωπος τῆς ἀριστοκρατικῆς, ἢ δὲ εὐνοούμενος τῆς δημοκρατικῆς φατρίας. — Ζήτημα, ὡς

δυνάμειχα ἔκ τῆς ἐκβάσεως νὰ συμπεράνωμεν, ὅχι ζωϊκῶς ἀξιόλογον εἰς τὰς ὑπηκόους μυριάδας. Ὁ βίος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπ' ἐναντίας, ἥτο μία ἐκ τῶν κρισίμων ἐκείνων ἐποχῶν, αἵτινες μετέβαλον τὴν ἴστορίαν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Αὐτὸς προεφητεύθη ὡς μέσον προσδιωρισμένον εἰς ἐκτέλεσιν τῶν τοῦ Ὑψίστου βουλῶν· ἐκρήμνισε τὰς δυνατὰς αὐτοκρατορίας τῆς γῆς· ἀντικατέστησε νέας βασιλικᾶς οἰκογενείας, νέας ἡθοῦ, καὶ νέαν γλώσσαν εἰς τὸ πλουσιώτατον μέρος τοῦ γνωστοῦ κόσμου· συνδέει τὴν Ἱερὰν πρὸς τὴν ἔξωτερικὴν ἴστορίαν, καὶ ὡς τοιοῦτος εἶναι τὰ μέγιστα ἀξιόλογος καὶ περισπούδαστος, ἀνεξαρτήτως τῆς γοητικῆς ἐκείνης δόξης ἥτις συνοδεύει τὰς λαμπρὰς ἴδιότητας καὶ τὰς θυμαστὰς ἐπιτυχεῖς πράξεις.

Οἱ Μακεδόνες, τῶν ὅποιων ὁ Ἀλεξανδρὸς ἦτον ὁ κατὰ κληρονομίαν βασιλεὺς, ἐθεωροῦντο εἰς τοὺς λαμπροτέρους χρόνους τῆς Ἑλλάδος σχεδὸν ὡς βάρβαροι, ἀνάξιοι νὰ συναριθμῶνται μετὰ τῶν ἔξευγενισμένων κατοίκων τῶν Ἑλληνίδων πολιτειῶν· οἱ βασιλεῖς δύμως τῆς Μακεδονίας κατήγοντο ἐκ τοῦ Ἀργους, καὶ ἐγενεαλογοῦντο ἐκ τοῦ ἐντίμου οἴκου τοῦ Ἡρακλέους. Φίλιππος, ὁ πατὴρ τοῦ Ἀλεξανδροῦ, ἦτον ὁ πρώτος ἐξ αὐτῶν, δοτὶς κατέστησε φορεάν τὴν δύναμιν του εἰς τοὺς πρὸς μεσημβρίαν Ἑλληνας. Ἡτον ἀνδρεῖος, μεγαλόψυχος, καὶ φιλόδοξος ἡγεμὼν, ἔξιστος ἐπιτυγχάνων εἰς τὸ διαπραγματεύεσθαι καὶ εἰς τὸ πολεμεῖν. Ὁ προσφιλῆς σκοπός του ἦτον νὰ ἀναγνωρισθῇ ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους· τοῦτο δὲ κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους, μετὰ μακράν σειράν ἐπιτυγχῶν ἀγώνων, διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ νίκης κατὰ τῶν Θηβαίων, Ἀθηναίων, καὶ ἄλλων συμμάχων πολιτειῶν, π. Χ. 338. Ἡ ἀποφασιστικὴ αὕτη μάχη κατέβαλε πᾶσαν φανεράν ἀντίστασιν· καὶ μετ' οὐ πολὺ, εἰς σύνοδον συγκροτηθεῖσαν ἐν Κορίνθῳ, διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τῆς Ἑλλάδος, μὲ σκοπὸν νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Περσίαν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἡνωμένων δυνάμεων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἄλλ' ἐδολοφονήθη πρὶν ἐκτελεσθῇ ὁ σκοπὸς οὗτος, π. Χ. 336. Αἴτια δὲ τοῦ τραγικοῦ τούτου συμβάντος ἀπεδόθησαν διάφορα ὑπὸ διαφόρων ἴστορικῶν, μερικὴ μνησικακία, οἰκιακὴ διχόνοια, καὶ ὁ ζηλότυπος φόρος τῆς Περσίας.

Ο Ἀλεξανδρὸς ἐγεννήθη εἰς τὴν Πέλλαν, π. Χ. 356. Ως δὲ πατρόθεν ἐγενεαλογεῖτο ἐκ τοῦ Ἡρακλέους, οὗτω διὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ὀλυμπιάδος, τῆς ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Ἡπείρου, κατήγετο ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως. Μολονότι δὲ ἥτο λαμπρὰ ἡ γενεαλογία του, ἡ γένωσις αὐτοῦ δύμως ἦτον ἀμφίβολος· διότι ὁ Φίλιππος ὑπώπτευε τὴν ἀπιστίαν τῆς Ὀλυμπιάδος, καὶ πολλοὶ συγγραφεῖς ῥητῶς βεβαι-

οῦσιν αὐτήν. Ἀφοῦ κατέστη διαβόητος ὁ Ἀλεξανδρὸς, ἡ κολακεία διῆσχυρίζετο ὅτι ὁ Ζεὺς, ὁ ἄναξ τῶν θεῶν, εἶχε δώσειν ὑπερχρέων εἰς τὸν μέλλοντα δορικτήτορα τοῦ κόσμου· καὶ ἡ κενοδοξία ἡ πολιτικὴ ἐδέχετο καὶ διέδιδε τὸν μῦθον. Εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἐμνημονεύετο ὡς ἀξιόλογος σύμπτωσις, ὅτι ὁ Ἐφέσω λαμπρὸς ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος ἐπιυρπολήθη τὴν νύκτα τῆς γεννήσεώς του. Ἀνετράφη δὲ μετ' ἐπιμελείας καὶ φρονήσεως, καὶ ἀποκατέστη εὑρωστος καὶ δραστήριος, ἐμπειρος εἰς στρατιωτικὰ γυμνάσματα καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν δπλῶν. Εἰς τὸ τρέχειν καὶ τὸ ἵππευσιν ἡξιώθη μεγίστης ὑπεροχῆς· καὶ μία τῶν μᾶλλον διαβοήτων πράξεων τῆς νεότητος αὐτοῦ ἦτον ἡ καταδάμανσις Θετταλικοῦ τινος μεγαλοπρεποῦς ἵππου, δστις εἶχε προσφερθῆν εἰς τὸν πατέρα του ν ἀγορασθῆ ὡς γενναίον ζῶν, ἀλλ ἀπεβλήθη, καθὸ τοσοῦτον ἄγριος, ὥστε οὐδεὶς ἥδυνατο νὰ ἵππευσῃ ἐπ' αὐτοῦ. Οὗτος ἦτον ὁ περίφημος Βουκέφαλος, δοτὶς, ἀφοῦ ἐδάστασε τὸν Ἀλεξανδρὸν καθ' δλους τοὺς Περσικοὺς πολέμους, ἀπέθανεν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Πώρου μάχην, ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ὑδάσπου. Τὸ πνεῦμά του ἐκαλλιεργεῖτο οὐχ ἥττον ἐπιμελῶς παρὰ τὸ σῶμά του. Δεκαπενταετῆς ἐτέθη ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐπιστασίαν τοῦ Ἀριστοτέλους, δοτὶς διέμεινε παρ' αὐτῷ μέχρις οὐ ἐκίνησε κατὰ τῆς Περσίας. Εἰκάζεται δὲ ὅτι ὁ φιλόσοφος συνέγραψε πρὸς χρῆσιν αὐτοῦ τὰς ἔτι σωζομένας πολυτίμους πραγματείας του, περὶ λογικῆς, ποιητικῆς, κτλ. καὶ ὑπάρχει ἐπιστολή τις, ἐν ᾧ ὁ Ἀλεξανδρὸς ἐπιπλήττει τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ «διότι ἐξέδωκε τοὺς κλάδους ἐκείνους τῆς ἐπιστήμης, οἵτινες δὲν ἐμανθάνοντο μέχρι τοῦδε πλὴν ἀπὸ ζώσης διδασκαλίας». Κατὰ τί θέλω ὑπερέχειν ἄλλων, ἐὰν ἡ βαθυτέρα γνῶσις ἦν ἀπέκτησα παρὰ σοῦ κοινοποιηθῆ εἰς ἀπαντας;» Τὸ γιωρίον δὲ τοῦτο ἐμπορεῖ νὰ μᾶς δῦνηγήσῃ εἰς ἀνακάλυψιν καὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν πονηρῶν ἰδιοτήτων τοῦ Ἀλεξανδροῦ. ἐδίψα μὲν τὴν σοφίαν, σχι ὅμως ἀπλῶς χάριν αὐτῆς, σχι διὰ τὴν ἀφροδημένην ἀξίαν τῆς, ἀλλὰ πρὸς εὐχαριστησιν τῆς φιλοδοξίας του, διὰ νὰ γένη ὑπέρτερος ἄλλων—καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν, καθ' ἧν ὅμολογουμένως ἐζήτει καὶ ὑπελήπτετο τὰς γνώσεις διὰ φιλαύτους σκοπούς. Πόσον μὲν ἐπέδωκεν εἰς τὰς ἀφροδημένας ἐπιστήμας, μᾶς λείπουσι τὰ μέσα ὥστε νὰ προσδιορίσωμεν ὅτι δύμως αἱ δυνάμεις του ἐπιμελῶς ἐκαλλιεργήθησαν, εἶναι πρόδηλον. Η φράσις του καὶ εἰς τὸ λαλεῖν καὶ εἰς τὸ γράφειν ἥτο σαφής καὶ καθαρά· ἡ ἱκανότης του ἥμοιον οὐχ ἥττον εἰς πολιτικὰς παρ' εἰς στρατιωτικὰς ὑποθέσεις· πρὸ πάντων, εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ ἀρχεῖν, τὴν ὑπεροχὴν ἐκείνην εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἄλλων, ἥτις φαίνεται μέρος τῆς φυσικῆς συστάσεως

τῶν δοσοὶ ἀπολαύουσιν αὐτὴν, μὴ ἀποκτωμένη, καίτοι βελτιουμένη, διὰ τῆς σπινδῆς. Ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων κρίνοντες, συμπεραίνομεν ὅτι ἡ ἡθικὴ αὐτοῦ ἀγωγὴ ἦτο κατωτέρα τῆς διανοητικῆς· ἦτον αὐθάδης, ἴσχυρογνώμων, ὁρμητικὸς καὶ βίαιος. Ὄτι μὲν δὲ Ἀριστοτέλης, καίτοι ἐγκρατής τῆς ἡθικῆς φιλοσοφίας, δὲν εἶχε διδάξειν εἰς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ τὴν τέγυνην τοῦ κυβερνᾶν ἑστὸν, εἴναι πρόδηλον ἀπὸ τὰ ἀνέκδοτα τῆς νεότητος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς καὶ ἀπὸ τὰς ὑπερβολὰς τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας του. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι τὰ δῶρα τῆς φύσεως καὶ τῆς τύχης συνενοῦντο εἰς τὴν περίστασιν ταύτην πρὸς αὔξησιν τῆς δυσκολίας τοῦ νὰ διδαχθῇ ἢ νὰ ἐνεργηθῇ ἢ ἀπαιτουμένη ἐγκράτεια.

Οἱ ἔρως τῶν κατακτήσεων, ἔμφυτος εἰς τὸν χαρακτῆρά του, περιθαλπόμενος δὲ καὶ ὑπὸ ἔθνικῶν ἔξεων καὶ προλήψεων, καὶ ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ κοινωνικῆς θέσεως, ἐνισχύετο ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ ἐμπαθεῖς πρὸς τὸν Ὅμηρον θαυμασμοῦ, τὸν δόποιον ἐφενέρωσεν ὁ Ἀλεξανδρός καὶ εἰς τὴν νεανικὴν καὶ εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν του. Γενεαλογόμενος ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως τοῦ ἥρωος τῆς Ἰλιάδος, ἐφιλοτιμεῖτο νὰ ἀξιωθῇ ὡς πρὸς τὰ κατορθώματα καὶ ὡς πρὸς τὸ κλέος μὲ τὸν μέγαν αὐτοῦ προπάτορα· ἡ πρώτη δὲ φροντίς του, ὅτε ἀπέβη εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ τοῦ παραλίου τῆς Τρωάδος, ἦτο ν' ἀποδώσῃ μεγαλοπρεπεῖς ἐπικηδείους τιμὰς εἰς τὴν σκιάν του Ἡρωος· καὶ λέγεται ὅτι ἐν τῷ διαστήματι αὐτῶν, μιμούμενος τὰς ἀρχαίας τελετὰς, ἔδραμε γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος περὶ τὸ ἀνάχωμα, τὸ καλύπτον τὰ λειψάνα τοῦ ἥρωος. Η Ἰλιάς καὶ ἡ Ὁδύσσεια ἡσαν οἱ σταθεροὶ σύντροφοι τοῦ Ἀλεξανδροῦ. Τὴν νύκτα ἐτίθεντο ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ μετὰ τοῦ ξίφους του· τὸν πρὸς αὐτὰ δὲ σεβασμὸν του μαρτυρεῖ τὸ ἰστορούμενον ὅτι κιβωτίον τι ἔξαιστου καλλονῆς καὶ λαμπρότητος εὑρεθὲν μεταξὺ τῶν Περσικῶν θησαυρῶν προσδιώρισε νὰ ὑποδεχθῇ ἐν ἀντίγραφον τῶν ποιημάτων τούτων, μὴ ἐγκρίνας νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτον ἔξαιρετον καλλιτέχνημα τῆς ἀνθρωπίνου εὐφυίας. Θεωροῦντες δὲ τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸ πνεῦμα τῶν θαυμαστῶν τούτων ποιημάτων, καὶ μάλιστα τῆς Ἰλιάδος, εὐκόλως ἐννοοῦμεν πῶς ἥθελον ἐπενεργήσειν ἐπὶ νεανίσκου εἰς τὰς περιστάσεις καὶ τῆς διάθεσεως τοῦ Ἀλεξανδροῦ.

Τοιοῦτος, ὅποιον περιεγράψαμεν αὐτὸν, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου, εἰκοσκετῆς τὴν ἡλικίαν, ὁ Ἀλεξανδρός. Ὁ αἰφνίδιος δὲ θάνατος τοῦ Φιλίππου, καὶ ἡ νεότης τοῦ διαδόχου του, ἔδωκαν εἰς δλους, δοσοὶ εἶχον ὑποφέρει μετ' ὀργῆς καὶ ἀνυπομονησίας τὴν ταχεῖαν αὔξησιν τῆς Μακεδονικῆς δυνάμεως, ἀρμόδιον εὐχαρίστων, ὡς ἐφαίνετο ν' ἀπελευθερωθῶσι. Κτίνδυνοι καὶ ἀνταρσίαι περιεκύλουν πανταχούθεν τὸν Ἀλεξαν-

δρον, ἀλλ' ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ ἑτοιμότης ἔσωσαν αὐτὸν. Ἐξεστράτευσε πάραυτα εἰς τὴν Θεσσαλίαν, καὶ ἀνατρέψας τὰς ἀρχομένας σκευωρίας τῶν δυστρεστημένων, ἐπροχώρησεν εἰς τὰς θερμοπύλας, διποὺς ἡ Ἀμφικτυονικὴ Σύνοδος ἀνεγνώρισεν αὐτὸν, ἀντὶ τοῦ πατρός του, ἀρχιστράτηγον τῆς Ἑλλάδος. Τὸ φήμισμα τοῦτο ἐπεκύρωσε γενικὴ ἐν Κορίνθῳ συνέλευσις, ἥτις ἔδωκεν εἰς αὐτὸν πληρεξουσίαν τὰ σχέδια τοῦ πατρός του, ἀναδεχόμενος τὴν στρατηγίαν διου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον. Μόνοι οἱ Λακεδαιμόνιοι διεφώνησαν, εἰπόντες ὅτι προνόμιον αὐτῶν ἦτο πάντοτε νὰ ὀδηγῶσι, καὶ ὅχι ν' ἀκολουθῶσιν. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἔγεινεν ἡ μεταξὺ τοῦ Ἀλεξανδροῦ καὶ τοῦ Διογένους περιβόητος συνέντευξις, καθ' ἣν ἀπήγησεν ὁ κυνικὸς φιλόσοφος, καὶ τὴν μόνην χάριν ἦν ἐχρειάζετο, νὰ συρθῇ ὁ βασιλεὺς ἀπὸ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἥλιου.

Τὸ ἔαρ τοῦ 335 π. Χ. ἐπεχείρησεν ὁ Ἀλέξανδρος μαχρυνὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν ἀρκτών βαρβάρων, ἐκ τῆς ἐγνωμόνης κακονοτάς τῶν ὅποιων ἐφοβεῖτο κίνδυνον ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ εἰς τὴν Περσίαν. Διαδάστησε τὰ στενά τοῦ Αίγαου ἀφοῦ κατετρόπωσε τὸν ἔχθρὸν, ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν του μαχόμενος καὶ νικῶν μέχρι τῶν ὅθιῶν τοῦ Ἰστρου. Ἀφοῦ δὲ ἐστερέωσε πάλιν εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τὸν φόβον τοῦ Μακεδονικοῦ ὄνόματος, ἐκλειστούσεν εἰρήνην πρὸς τοὺς Τριβαλλοὺς καὶ Γέτας, καὶ ἐστράφη πρὸς δυσμάς κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ Ταυλαντίων, πολεμικῶν ἔθνῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἀδριατικοῦ.

Ἐνῷ ἐνησχολεῖτο τοιουτοτρόπως, διεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα φήμη περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἥτις ἐνεθάρρυνε τοὺς Θηβαίους νὰ κάμωσιν ἀπόπειραν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας των. Τὴν εἰδῆσιν ταύτην λαβὼν δὲ Ἀλέξανδρος ἐπέστρεψε πρὸς νότον διὰ βεβιασμένων πορειῶν, καὶ ἐφθασεν εἰς τὰς Θήβας πρὶν καν ἀναιρεθῇ ὁ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ λόγος. Καὶ ἦτο μὲν ἀδιάθετος νὰ καταφύγῃ εἰς βίαια μέτρα· ἀλλ' αἱ περὶ συμβιβασμοῦ προτάσεις του ἀπεβλήθησαν μεθ' ὑπέρεως, καὶ ἡ πόλις, ἀλωθεῖσα ἐξ ἐφόδου, ὑπέφερε τὰ ἔσχατα δεινὰ τῆς στρατιωτικῆς βίας. Οἱ μὴ κατασφαγέντες εἰς τὴν πρώτην δρμὴν, κατεδικάσθησαν εἰς δουλείαν· καὶ αἱ οἰκοδομαὶ, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως, κατηδαφίσθησαν. Τὴν αὐστηρότητα δύμας τοῦ φημίσματος τούτου ἐμαλάκυναν ἐκτεταμέναι τινὲς ἔξαιρεσις. Οἱ ἀπόγονοι μάλιστα τοῦ Πινδάρου διεσώθησαν ἀβλαβεῖς καὶ εἰς τὰ πρόσωπα καὶ εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν, καὶ ὁ οἰκός του ἀφέθη ἴσαμενος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καθολικοῦ διέθρου. Αἱ Θηβαὶ οὐδέποτε ἀνέλαβον ἀπὸ τὴν πληγὴν ταύτην.

^{Ἐπεται συνέχεια.}